
Elmélkedés a kopaszságról

Meditation ont he hairlassness

Dr. Forrai György PhD

forrai.gyorgy@upcmail.hu

Initially submitted September 10, 2014; accepted for publication November02, 2014

Abstract:

A small hisorical collection of hairlessness is presented here

Kulcsszavak: férfiaság jele, a kopaszság eredete, hajáldozat

Keywords: a sign of masculinity, origin of the hairlessness, hair offering

---

Az eset *Elizeus prófétáról* szól: „... mikor az úton felfelé méne, apró gyermekek jövének ki a városból, akik őt csúfolják vala, ezt mondván: Jöjj fel, kopasz, jöjj fel, kopasz!” (2: 23).

Ősidők óta az életerő – férfiakon a férfiaság – jelének tekintették a dús hajzatot, valamint a férfibajuszt és szakállt. *K. Mátyus István* orvos *Ó és Új Diaetetica, az az: az Életnek és az Egészségnek fenn-tartására és gyámolítására* írt könyvében (1787) idéz egy szerzőt, *Amerosius* „ekklesisia tudós régi atyát (...) ki a kopasz fejet a meg-megesett fánál is rútabbnak mondja”, de hivatkozik az i.sz. 1. században természettudományos munkát írt *id. Pliniusra* is, aki megemlítette a „Riphaeus hegyek elvégződésénél lakó holmi Arimphaeus nevű népeket”, akik közt „a haját mind az asszonyok, mind a férfiak gyalázatos dolognak tartották”. Ízlés dolga...

Nem mindig „gyalázatos!” Főleg, ha a hajban rejlik a férfierő. Ismerjük a hosszú hajú, félelmetes erejű Sámson, aki azért bukott el, mert az ellenségeivel szövetkezett feleségének, a filiszteus Delilának elárulta titkát: nagy ereje a hosszú hajában rejlik, „És (Delila) elaltatá őt az ő térdein és előhívott egy férfit és lenyíratta az ő fejének hét fonadékát...és eltávozott tőle az ő ereje” (*Bírák könyve*16:19).

Tudunk olyan példát is, melyben nemcsak a gyöngesség jelének, hanem szégyennek tekintették a haj hiányát. *Néró* római császár a nyilvános helyeken a fején viselt babérkoszorút otthon parókára cserélte föl, hogy ne kelljen fogyatékosága miatt pirulnia.

Egy másik uralkodó viszont, a legszadistábbak egyike, Rettegett Iván orosz cár, idegességében saját haját tépdeste ki: nyomában kopasz foltok és véres sebhelyek keletkeztek.

A *Talmud* ismertet egy anekdotát: egy férfiú két nőt vett feleségül: egy fiatal és egy

öreget. Ismeretes a nők azon szokása, hogy kitépik a megfehéredett hajszájakat a feketék közül. A fiatal állandóan kitépkedte a férje ősz szálait, hogy olyan fiatalnak lássák, amilyen ő; az öreg viszont a fekete szálait húzta ki; a végén teljesen kopasz lett (*Sabbat* 94b).

Ézsaiás könyve égi fenyegetést tolmácsol: „És szól az Úr: Mivel Sion leányai felfuvalkodtak, és felemelt nyakkal járnak, szemekkel pillognak, és aprókat lépve járnak, és lábokkal nagy zengést-bongást szereznek: Megkopasztja az Úr Sion leányainak fejtetőjét és az ő szemérmőket megmezteleníti” (3: 17-18). Ez ugyan nem természetes kopaszság, de a női kopaszság olyannyira ritka, hogy *Aristotelész* még az előfordulását is tagadja (*Hist. Animal.* 3:11).

A kopaszság eredetét háromféle okban látja a *Szifra. Tazria 67b*:

- 1) betegség következtében létrejövő (annakidején illet okozott, többek között, a lepra);
- 2) Isten akarata folytán, ismeretlen okból (ne felejtjük: réges-régi iratokról van szó!);
- 3) maró anyag tartós hatására, vagy ha valaki *megeszi* (nem elírás!). Ha egy személy egy másik személy hajának elvesztését idézi elő, fájdalomdíjat köteles fizetni, s a kiesett munkájáért kárpótlást is; ez különösen akkor érvényes, ha a károsult végleg elveszti emiatt az állását, pl. ha valaki „komédiás és rázta a haját (fejét) a borházakban” (*Maimonides*);
- 4) súlyos emocionális sokk miatt. Egyszer például egy ember a vadonban alvó kígyóra lépett, és bár a kígyó nem ébredt föl, riadalmában kihullott a haja (*Exodus Rabba* 24:4).
- 5) az ősi időkben a halott gyászolásának része volt a „hajáldozat”: kopasz folt kiképzése a fejen. Ez – lévén pogány szertartás – az izraeliták részére tilos volt (*Deuteronomium* 14:1), különösen a papoknak (*Leviticus* 21:5). De később ez a szokás megváltozott, legalábbis az izraeliták között sokan megszegették ezt a tiltást a próféták idejében, pedig világosan kifejti a *Leviticus könyve*: „Testeteket a holt emberért meg ne hasogassátok, se égetéssel magatokat meg ne bélyegezzétek...” (19: 28). Mégis szokás volt, hogy a gyász extázisában az emberek saját hajukat és szakállukat tépték *Rabbi Hamnuna* így inti a Bölcsüket: figyelmeztessétek asszonyaitokat, „ne tépjék a hajukat, amikor gyászolnak; át ne hágják a kopaszsági tilalmat (*Jerusalmi Kidusin* 1; 61c).

A kopaszság ellentéte a dús és vastagszálú haj. Ézsauról olvashatjuk a *Genesis* könyvében, hogy „mindenestül szőrös volt” már születésekor.

Amikor Illés próféta elment a zsidók közé, kinevették és szőr-ruhás embernek gúnyolták (*Királyok II. könyve* 1:8). Erre elküldte maga helyett Elizeust: őt meg a kopaszságáért csúfolták ki. Sohasem elégedettek!

A hajfürttel történő áldozat a régi görögök polgári szertartásaiban, házassági és halotti rítusaiban szerepelt, a középkorban pedig a haj megnyirbálása jogi státusz jelképévé, az alárendeltség kifejezőjévé vált. A vallásos keresztények is hajáldozattal demonstrálták függőségüket az égi patrónustól. A papok tonzúrája bűnbánatot, a házasságtörő asszonyok hajába vágott tar csíkok megalázást szolgáltak. Az inkvizíció a kínpadra vonszolt nőket minden szőrzetüktől megfosztotta, abban a hiedelemben, hogy így megtöri bűvös hatalmukat.